

stran slovenšine ravno tistih hvale vrednih misel, kakoršne so že toliko let poprej v blagim djanju za povzdigo slovenskiga jezika in narodne omike razodeli. Tega se zopet prepričati (česar mi nikdar nismo dvomili) nam je britko djalo spomnivši se, de so bili slavni rodoljub že nekterokrat napadeni, de so ljubezin do slovenskiga naroda zatajili. Zares težko je zdaj vsim vstreči! Domorodec, ki se nepremakljivo prave poti za dosego narodnih pravic in národske omike derži, je enim panslavist, drugim pa zatajivec slovenšine. Ali mi prašamo: kje so zdej tisti hudi domorodci, ki so v létu 1848 toliko kričali? Naj nam pokažejo svoje dela v prid toliko lét zanemarjene slovenšine! Od tacih zatajivec domačiga jezika obdolževan biti, je ravno tako krivično, kakor če nepremakljiviga pa nikdar neprenapetiga rodoljuba protivne ôse panslavista imenujejo. Prav rodoljub gré neprestrašeno svojo pravično pot, in v delih skazuje ljubezin do svojiga naroda, kterimu, kamor se oberremo, že pripomočkov za občno omiko zlo pomanjkaje. Dokler ne bomo imeli obilnih knjig (slovstva) na vse strani, nam bojo protivniki našo dušno znezmožnost mirej oponašali. Kdor je tedaj svoje domovine prav prijatelj, naj ji v korenini pomaga, naj množi slovstvo, de iz revšine pridemo do bogastva; — bogastvo je moč, naj bo denarno ali dušno; to je bilo in bo, dokler bo svet stal.

(Dalje sledí.)

Razjasnjenje.*)

V 37. listu „Novíc“ t. l. popisuje g. Vitoški slovesnost šolskiga izpraševanja v Ipavskim Šembidu. De so otroci lepo in čisto slovensko odgovarjali, je vse hvale vredno, in spričuje od posebne marljivosti in unetosti gg. učencikov. Hvalevredno je tudi, de g. V. v spoznanje zasluženja in v spodbudek drugem oltarje zida, samo to naj bi bil pomislil — in to pravica tirja

*) Ker se nam piše, de se dopís iz Šembida v 37. lista Novíc nekterim zaderljiv in enostransk zdí, radi vzamemo pričujočo »razjasnjenje« v natis, ki nam je od gospoda poslan, kteriga zlo spoštujemo. Ali reči moramo, de ne zapopademo, kaj de je nad imenovanim dopisam v 37. listu — če ga z mirno kervjo in brez enostranosti preberemo — razžaljiviga bilo? Ali je pohvala eniga že graja družimu? Te logike ne zapopademo. Če je katehet g. H. pridno petje v šolo vpeljal, in g. učitelja za to še bolj gorečiga napravil, je šoli zares novo življenje dal, ker lepo petje je zares v ljudskih šolah močen magnet, ki otroke v šolo vabi, vesele stori, njih serce omeči i. t. d. Kodar se petje v ljudske šole vpelje, se gotovo nova dôba šole vtemelji. Zakaj bi tedaj takih mož ne hvalili? Če pa take hvalimo, ne grajamo zato sprednikov, ki so scer svoje šolske opravila hvalevredno opravljali. Ravno taka je s slovenšino. Eden je bolj, drug menj vnet za-njo: obá sta hvale vredna, ker sta obá za-njo vneta, pa večí hvala enimu ni graja drugimu. Kdo le more misliti, de bi bilo vredništvo kakšin sostavek zoper g. Kodra v Novíce vzelo, kteriga verliga rodoljuba dobro pozna in serčno spoštuje! Kdo pa clo more misliti, de bi Novíce nekterokrat le kakšno žal besedo zoper g. Vertovca v svoj list vzele, kteriga steber slovenšine čislamo. Kteriga samo imé nam je že zagotovilo, de pod njegovim krilam je slovenšina v vedno varnim zavetju! — Če g. Vitoški govori od učiteljev, ki so zadovoljni, de le nekoliko »tradirajo« in »prüfajo«, je s tem po celim Slovenskim segel, kjer se razun veliko hvale vrednih učencikov, žalibog! tudi tacih ne manjka, ki nimajo ne iskricice rodoljubja v sebi, in zares vse opravljeno mislijo, ako le nekoliko »tradirajo« in »prüfajo«.

Poslednjič še tole: Iz mnogih skušinj se nam dozdeva, de nekterim ni prav, če se v »Novicah« od nekterih šol govori, od družih pa ne. Pa kaj morejo »Novíce« zato? Saj smo prosili, de naj bi se nam od vsih dopisovalo. Če nekteri rodoljubi od te ali une šole kaj pišejo, in jo vneti zavolj lepiga napredka hvalijo, — naj se oglasé tudi drugi za druge! Tako bo sprejela »vsaka svoje«.

Vred.

— de ne gre iz ljudskih zidov kamnja izdirati, če bi se tudi oltarji z njim zidati imeli. —

Iz dopísa g. V. bi namreč sleherni bravec skoraj menil, de se za šolo v Šembidu pred preteklim pollétam malo ali clo nič ni storilo, — de je bila posebno slovenšina popolnoma zanemarjena, — de sta dva za izobraženje mladosti in za slovenšino sicer goreča in znana rodoljuba — menim slovečiga g. M. Vertovca, vodja, in g. M. Kodra, bivšiga kateheta ondašnje šole — le roké križem deržala, in de se je g. učenik, M. Komél, še le pred pol létam k dobrimu predramil, desiravno že šest lét tamošnje šole z velikim pridam učí.

Ne vém sicer na koga dopisnik s »tradiranjem« in »prüfanjem« méri, tolikanj je pa gotovo, de se je že od več lét v Šembijski šoli le čisto slovensko podučevalo, tolikanj bolj od léta 1849, od kar je prec pri pervim učiteljskim zboru sklenjeno bilo, se v ljudskih šolah le slovenšine deržati. G. V. bi bil imel tedaj poprej vse dobro prevdariti, preden koga pri ti šoli z nemškutarijo zavjéda. Mene sicer res pri letašnji skušnji v omenjeni šoli ni bilo; tode iz poprejšnjih poskušinj dobro vém, de so šolski ogleda, častiti g. J. Grabrijan, z napredovanjem tamošnje mladine bili vselej prav zadovoljni.

D.

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Gorice. Laška stranka pri nas zlo glavo povzdiguje, in tukajšni laški časopis ji moč dajé. Hotla je, de naj postanejo naše šole laške; ker se ji je pa iz desetlétne skušnje vradno dokazalo, de to ne more biti ker v gimnazijalnih šolah je nar menj za peti del (20%) Slovincov več, kakor Lahov — je rep nazaj potegnila ter rekla, naj se napravi dvojni gimnazij. To je lahko govorjeno, pa zdej ne izpeljavno. — Za rajnkim Stanigam nima Gorica bolj delavniga rodoljuba kakor je naš častiti korvikari Pirc; on sé, kakor rajniki Stanig, na vso moč prizadeva, slovenske knjige in časopise po deželi razširiti v povzdigo domačiga jezika in narodske omike. Slava mu!

Iz Černiga Verha. Tudi v naši Černoverški županii je bila 4. kimovca volitev županijskih mož prav lepo opravljena. Župana imamo častí vredniga, po večlétnim pridnim branju Novíc omikaniga g. Ignaca Peternela, ki je poprej soseskini rihtar bil. Izid take gladke in lahke volitve tukaj in, kakor je slišati, tudi v bližnjih županijah se pač mora tudi posebno lepimu obnašanju verliga komisarja g. Miklavža Lukaniča pripisovati, ki zares vé in zna, se tudi s prostim hribovcam tako prijazno in po domače v našim milim jeziku pogovarjati in mu namen volitve in obnašo pri tem opravilu razlagati, de je kmet le oko in uho, kadar on govori. De bi pač veliko tacih vradnikov bilo!

Černaverški.

Iz Dolenskiga. Leskovški kaplani in šolmaster že skoz tri léta svoje rektificirane bire ne dobivajo. Ne le v stranskih podfarah pri sv. Duhu in v Cerkljah so se sploh vsi, ampak tudi v domači Leskovški fari so se nekteri kmetje čisto ustavili biro dajati, desiravno so že zbog tega soldata imeli; pravijo, de so vsi davki preč. Če ne bo od nikodar za uboge kaplane pomoči, iz česa bodo pa fojmoštram kosilo plačevali, ki ga jim po dodeljeni vstavi večidel plačevati morajo?

Lep.

Iz Postojne. V saboto je umerl tukajšni advokat, g. Dr. Toman, po mertudu. Nekoliko bolehin je nedavnej iz Dunaja prišel; nagla smert ga je spravila.

Iz Cerknice. 13. dan t. m. smo volili župana in svetovavce. Od raniga jutra so bučaje topovi tlak cerkniškiga terga potresovali in ljudi k svečanosti vabili. Popoldne ob štirih je bila volitva dokončana, in župan g. Jožef

g. Jožef Obreza z gospodama svetvavcama Janez am Milavc in Francetam Šerko so v družbi gospodov vradnikov, ki so pri volitvi nasočni bili, okoljeni od množice sosesčanov, med zvonjenjem in strelanjem se v cerkvo k prisegi podali. Pred prisego so gospod Franc Anžlovar, dehant s krepko besedo izvoljene važniga opravila sedajne svečanosti opomnili, in po prisegi so jim živo priporočili, da naj dolžnosti, ktere so v prid županije prevzeli ter jih spolnovati s prisego se slovesno zavezali, natanjko zveršujejo, čeravno bi mnogokrat na težavne opovere zadeti utegnili. Nagovor dokončavši naglasé dehant hvalno pesem, ktero pevci z glasnimi orglami sprejmejo in jo dokončajo. Med tem časom so hvalevredni izvoljenci od imenitne svečanosti vidljivo ginjeni, pobožno na kolenih klečali, in pred blagoslovam s svetim rešnjim telesam je tudi cesarska pesem v domačim jeziku mično zapeta bila. Blagor županii, ktera umne za občni prid vnete in pobožne predstojnike ima, ki se bojo marljivo trudili dati Bogu, kar je božjiga, cesarju, kar je cesarjeviga, pa tudi županii, kar ji gré. O nedeljo potem je bila slovesna sv. maša v praznovanje srečno dokončane volitve.

Opoldne je g. župan pogostil ne le celi zbor županijskiga svetovavstva, temuč tudi duhovšino, kjer so se v radosti kosarci spraznovali na zdravje svetliga cesarja, našiga deželnega poglavarja, župana, županijskih svetovavcov, cerkniške županije in celiga omizja.

Podgrivarski.

Iz Krajna. Serčno smo veseli, da smo častitiga g. Kosa za tehanta dobili, ker se iz vsiga kaže, da bojo prav lepo za svojo tehantijo skerbeli. Gosp. tehant so tudi v nar boljših létih in terdniga zdravja, ljubijo svoj narod, in gotovo jim bo tudi napredek ljudskih šol pri sercu.

Iz Kamne Gorice. Gosp. fajmošter Uršič so podelili konec šolskiga izpraševanja 12 nar pridnišim učencam in učenkam slovenske bukvice v darilo.

Novičar iz Ljubljane.

Nar imenitniši reč tega tedna v Ljubljani je pripravljane k volitvam mestniga odbora za prihodnji teden. Naj bi nihče, ki ima pravico voliti, te pravice ne zanemaril! naj bi se vsi volitni redi pred volitvijo v zbirališih posvetovali zastran mož, ktere bojo volili. Takó so ravnale vse mesta, ki so dozdej volile, in to je tudi silno potrebno, da se glasovi preveč ne razcepijo. Nekteri se pritožijo, da so v imeniku volivcov izpušeni; pri prvi sostavi taciga dela se kakšna pomota lahko zgodi; za to je bil pa imenik 8 dni vsacimu za pregled in pritožbo odpert. Zakaj ni prišel o pravim času se pritožiti in pomote popraviti? Ravno taka, se nam zdi, bo potem ko bojo mestni odborniki izvoljeni; potem bo graje in zabavljanja dosti slišati, zdej pa, ko je čas, se posvetovati in volitne pravice se poslužiti, marsikteri pravi: „za to meni ni nič mar.“ — V saboto se je, kakor smo slišali, prvi zapisnik (protokol) v slovenskim jeziku pri naši c. k. deželni sodii pisal. Preiskovanec je neki debelo gledal, ko je slišal, da se njegove lastne besede v zapisnik pišejo, in je na vsako besedico oestro pazil. Dobrota tega ravnanja v maternim jeziku vsaciga preiskovanca je očitna na vse strani. Preiskovanje gre hitrejši od rok, ker ni tolmačevanja iz eniga jezika v drugiga potreba, in ker se preiskovanca lastne besede v zapisnik zapišejo, se ne more nikakor več izgovarjati, da tega ali uniga on ni govoril, da ga je sodnik napčno razumel i. t. d. — Ker je vikši sodija ta hvale vredni ukaz dala, da se imajo brez odloge s preiskovanci slovenskiga naroda zapisniki v slovenskim jeziku pisati, — ker pa slovenskiga jezika niso vsi naši vradniki tako vajeni, da bi, čeravno ga razumejo, gladko v njem pisali, je — ka-

kor slišimo — vrednik „Vedeža“, g. Navratil, ki tudi našiga kronovinskiga poglavarja z veselim vspeham slovensko uči, od nekterih g. vradnikov naprošen sklenil, privatni podúk v slovenskim jeziku vradnikom deliti, ki se za-nj oglasijo. Ta podúk bo djansk (practisch) in kratek, ter bo le nar potrebniši reči za vajo branja in pisanja s posebnim oziram na vradniške potrebe obsegel; o 2 mescih bo dokončan. Velike hvale je ta ponudba vredna, in nadjati se je, da se je bojo vradniki z veseljem poprijeli, ker bojo po tem poduku o kratkim času v stanu, slovensko ravno tako ročno pisati, kakor nemško. — Sliši se, da bo zavolj premalo opravil c. k. deželna sodija v Novim mestu, kakor tudi v Leobnu na Štajarskim nehala; una bo zopet z Ljubljansko, ta pa z Graško zedinjena. Krajnska dežela zares ni tako velika, da bi dveh deželnih sodij potrebovala, ki deržavi veliko stroškov prizadenete. — Od našiga slavniga g. Miroslava Vilherja, pisatelja „Jamske Ivanke“ in zložitelja mnogih lepih pesem, ki je še le unidan mične „Zvezdice“ na svitlo dal, imamo za léto 1851 slovenski koalendar pričakovati, ki bo okinčan s krasnimi pesmicami za vsaki mesec, in še z drugimi vabivnimi dodajki. — Gosp. Dr. Schmidl je dokončal za létas svoje preiskovanje Kraških jam. Okoli 6000 sežnjev podzemeljskih jam je preiskal; 4000 sežnjev ni pred njim nihče obhodil in vidil. 42 močarilcov (človeških ribic) je prinesel sabo. Drugo léto bo spet prišel, dalje preiskovat.

Novičar iz mnogih krajev.

Na svét ministerstva so cesar 12. t. m. dovolili, da se evangelijski duhovšini na Erdeljskim 200,000 gold. posodi na rajtingo zgubljenih desetinskih dohodkov od léta 1848, 1849 in 1850. — 24. dan t. m. so se namenili cesar Ferdinand s cesarico spet iz Inspruka v Prago preseliti. — 15. dan t. m. so oficirji v Veroni z veliko slovesnostjo slavnimu maršalu Hradeckitu krasno maršaljsko palico v iménu avstrijske armade podelili. — V neki županii mesta Reichstadt na Českim so cesarja Ferdinanda za županijskiga svetovavca izvolili. — O novim létu se začno spet nove postave za naročila in pošiljanje novic ali časnikov. Naročivni denar se ne bo smel več brez poštnine vredništvu pošiljati, kakor dosihmal; naročila se imajo, kakor dosihmal, le vredništvu naznaniti; pritožbe zavolj neprijetih listov se znajo brez poštnine na pošto dati, pa take pisma ne smejo zapečatené biti. — Dolgost vsih dosihmal dodelanih avstrijskih železnic znese 298 milj; ravno v delu je pa še 60²/₈ milj. — Horvaški ban je s svojo gospó zdej na Dunaji, kjer misli do konca tega mesca ostati. Bere se, da razun družih opravil, je tudi zató na Dunaj šel, da bi se ne davnej povikšana cena solí na Horvaški granici zopet ponizala, ker je ljudstvo zavolj tega zlo nejevoljno. — Na Ogerskim delajo volkovi in medvedje, kteri po sledu mertvih in o vojski le plitvo zakopanih trupel gredó, med domačo živino veliko škodo. — Tudi na Tiroljskim se je goveja kuga prikazala. — Inženir Gerhart je znajdel novo puško, s ktero zna strelie v 1 minuti 25krat vstreliti; nése pa 2000 čevljev delječ. Vse se neki čudi nad ti imenitni pa scer prosti napravi. — Na Nemškim je zdej večí zmešnjava, kakor je kedaj bila. Kaj se bo v Hesii zgodilo, se še nič ne vé. Ljudstvo je mirno; med knezam in njegovim ministram Hassenflugam pa se je nek huda razpartija vžgala. — Avstrijska armada je nek Rimski vladi nasvetovala, da naj odjenja od prehude oestrosti zoper Sardinsko vlado. Gotovo je, da nar važniši politiške reči so zdej prigodbe v Hesii nasproti celi Nemcii, — in pa prigodbe v Sardinii nasproti Rimski vladi.